

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the **University of Silesia in Katowice**

Title: Użyteczność technik informacyjnych i komunikacyjnych w integrującym podejściu autonomizującym

Author: Paweł Płusa

Citation style: Płusa Paweł. (2005). Użyteczność technik informacyjnych i komunikacyjnych w integrującym podejściu autonomizującym. "Neofilolog" (Nr 26, (2005) s. 59-63).

Uznanie autorstwa - Bez utworów zależnych Polska - Ta licencja zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu zarówno w celach komercyjnych i niekomercyjnych, pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

UŻYTECZNOŚĆ TECHNIK INFORMACYJNYCH I KOMUNIKACYJNYCH W INTEGRUJĄCYM PODEJŚCIU AUTONOMIZUJACYM

Rozległość i złożoność problematyki sformułowanej w tytule skłania nas do zwięzłego przedstawienia pewnych dokonań. Natomiast koniecznym jest szersze omówienie niektórych aktualnych tendencji i projektów europejskich w zakresie możliwości intensyfikacji samokształcenia językowego poprzez integrujące aplikacje nowych technologii edukacyjnych.

Poruszając problem wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w nauczaniu języków obcych możemy na wstępie postawić pytanie: w jakim stopniu możemy tutaj mówić o kreatywności, o radykalnym zwrocie i innowacyjności ze strony użytkowników, czyli uczących się oraz nauczających?

Technologie te budzą liczne nadzieje na przyszłość powodując równocześnie znaczne przeobrażenia ekonomiczne. W szkołach powyższe technologie mogą stać się rzeczywistością pod pewnymi warunkami, których wdrożenie spoczywa w rękach nauczających. Pozytywna integracja tych technologii w środowisku edukacyjnym uwarunkowana jest określonymi wymaganiami pedagogicznymi. Te technologie umożliwiają nie tylko przesyłanie informacji, lecz również komunikację danych. Są źródłem przejścia od cywilizacji pisma do cywilizacji numerycznej. Dają także możliwość zintegrowania obrazu i dźwięku na piśmie, co z kolei wymaga szczególnie uważnej lektury tych wielopostaciowych dokumentów w tekście. Mogą stanowić bank danych trudnych do oszacowania, otwierają możliwość wymian wirtualnych.

Nowoczesne technologie informatyczne mogą pełnić trzy podstawowe funkcje: konsultacyjne, komunikacyjne i produkcyjne, dając możliwość konsultowania niezliczonej ilości adresów internetowych i dokumentów o zróżnicowanej tematyce. Innym rozwiązaniem jest konsultowanie się z ekspertami w celu otrzymania odpowiedzi szczegółowych i bardziej uzasadnionych. Można uczestniczyć w konferencjach wideofonicznych, tematycznych, w dyskusjach parami, wymieniać pocztę elektroniczną. Funkcja komunikacyjna tego rodzaju technologii przyczynia się do otwarcia świata dla uczących się, do integrowania w sytuacjach uczenia się wysokiego stopnia autentyczności i problematyki, o czym nie mówiło się przed powstaniem technologii komunikacyjno-informacyjnych. Warto także podkreślić, że funkcja komunikacyjna sprzyja kontaktom między uczącymi.

Z problematyką rozwijania autonomizacji związana jest koncepcja otwartych środowisk kształcenia, stwarzających warunki do uczenia. Chodzi tutaj o dydaktykę rozwiązywania zadań, dydaktykę opracowywania projektów, o nauczanie zindywidualizowane poprzez tutoraty, warsztaty oraz poprzez funkcjonowanie ośrodków bogato wyposażonych w środki dydaktyczne. Tutaj kształcenie otwarte jest alternatywą dla nauczania zamkniętego. Perkins (Tardif 2002:21-23) wprowadził pojęcie środowisk pedagogicznych minimalistycznych i środowisk pedagogicznych maksymalistycznych. Te drugie z wyżej wymienionych środowisk dają pierwszeństwo złożoności sytuacji uczenia się. Faworyzują problemowe uczenie się, projekty, zagadnienia i ankiety ponieważ kontekstualizacja nabywanych wiadomości jest warunkiem niezbędnym. Środowiska pedagogiczne minimalistyczne są jednodyscyplinarne natomiast środowiska pedagogiczne maksymalistyczne preferują podejścia wielodyscyplinarne szczególnie międzydyscyplinarne.

Spośród cech charakteryzujących maksymalistyczne środowiska pedagogiczne należy między innymi wymienić: autentyczność sytuacji uczenia się, międzydyscyplinarność, ciągłość uczenia się, zmienność czasową, ciągłe interakcje między teorią a praktyką. W tych środowiskach nabyta wiedza jest narzędziem i źródłem, a ich zastosowanie, wykorzystanie jest brane pod uwagę w każdej sytuacji uczenia się w sposób eksplicytny. Autentyczność sytuacji uczenia się wymusza międzydyscyplinarność.

W wyżej wymienionych środowiskach daje się pierwszeństwo ciągłości uczenia się, co powoduje, że czas staje się składową zmienną; podkreśla się wdrażanie sytuacji uczenia się wpływających na rozwijanie kompetencji i nabywanie wiedzy. Uważa się, że innowacje pedagogiczne ukazały, że wysoki stopień kontekstualizacji treści uczenia się wymaga dodatkowych objaśnień o dekontekstualizacji i organizacji hierarchicznej wiadomości wyuczonych.

Mimo przewidywań i zapowiedzi, że klasyczne podręczniki do nauczania i uczenia się języków obcych zostaną zastąpione przez wersje cyfrowo-elektroniczne, nie nastąpiło to w sposób rewolucyjny, czyli radykalny. Technologie informacyjne i komunikacyjne otwarte rozszerzają i udoskonalają ofertę materiałów podążając nurtem elektroniczno-cyfrowym, proponując zestawy materiałów, środków zintegrowanych. Równocześnie nadal wydawnictwa specjalistyczne systematycznie i w sposób ciągły proponują podręczniki obudowane, stanowiące zintegrowane zestawy środków dydaktycznych audialnych, wizualnych, audio-wizualnych z uzupełniającymi zestawami ćwiczeń interaktywnych, które są dostępne poprzez Internet.

Interesującego studium porównawczego podręczników dokonał G. Vigner (Potolia, Mochet, 2002:30-31) zwracając uwagę na zmiany koncepcji graficznej, którym towarzyszyły znaczne modyfikacje sposobów prezentowania treści poznawczych, wpływające na inne koncepcje stymulowania aktywności mentalnej ucznia. W wyżej wymienionej analizie porównawczej wskazuje się na duże różnice między tekstami drukowanymi a multimedialnymi zarówno na poziomie semiotycznym jak i materialnym. Zwraca się uwagę na to, że CD-ROM-y w okresie początkowym były postrzegane jako środek pozwalający na gromadzenie znacznej ilości tekstów.

Rozważmy teraz sytuację nauczyciela wobec nowych technologii. Może on je wykorzystywać w dwóch różnych kontekstach edukacyjnych, czyli niejako podwójnie. Pierwszą sytuacją będzie stosowanie tych technologii przez uczących się w toku zajęć pod kierunkiem nauczyciela. Drugą sytuacją jest - związane z procesem nauczania - nieodzowne doskonalenie umiejętności dydaktycznych. Natomiast uczący się, stosując nowe technologie, zaznajamiają się z narzędziami informatycznymi. W przypadku, kiedy uczący się korzysta z nowych technologii poza zajęciami w klasie w celu rozszerzenia wiedzy językowej, możemy mówić o sytuacji kiedy media przyczyniają się do rozwijania autonomii uczenia się. Warto dodać, że opisywanie zastosowań nowych technologii powinno powierzyć się specjalistom nauczania języków obcych, a nie informatykom. Z drugiej strony wskazane byłoby, aby nauczający języków obcych posiadali określone niezbędne kompetencje informatyczne.

Zagadnienie oszacowywania wpływu technologii informacyjnych i komunikacyjnych na proces uczenia się jest sprawą złożoną związaną z pewną zależnością między wykorzystaniem danego narzędzia dydaktyki informatycznej a zrealizowanym efektywnie materiałem. Jest rzeczą trudną stwierdzenie czy określone wyniki uczenia się zostały osiągnięte dzięki optymalnemu zastosowaniu CD-ROM-u wybranemu przez uczącego się. Można uważać, że nie możemy precyzyjnie określić związku przyczynowo-skutkowego między wykorzystaniem multimediiów a efektywnym przebiegiem procesu uczenia się. Jednak są sposoby ewaluacji wykorzystania narzędzia informatycznego. Możemy wówczas zastosować dwie metody. Z jednej strony będzie to aplikacja kryteriów przydatności lub

kryteriów ergonomicznych, które pozwalają na zdiagnozowanie sposobu lepszego wykorzystania poprzez ulepszenie narzędzia; z drugiej strony analiza protokołów interakcji daje możliwość zinterpretowania częściowego zachowania użytkownika.

Nielsen (Tricot/Lafontaine 2002:46) zaproponował 5 kryteriów przydatności narzędzi informatycznych; są to:

- efektywność,
- wyuczalność obsługi narzędzia,
- zapamiętywanie,
- niezawodność,
- zadowolenie użytkownika.

Scapin i Bastien (Tricot/Lafontaine 2002:56) opracowali system ewaluacji ergonomicznej. Wśród kryteriów zaproponowanych przez tych autorów przydatność jest bliska pewnej akceptacji użyteczności. Zależy ona ściśle od celów formułowanych przez użytkownika. Druga kategoria metod ewaluacyjnych polega na analizowaniu protokołów interakcyjnych za pomocą kryteriów zaczerpniętych z nauk informatycznych a dokładniej z baz danych. Podstawową zasadą tych metod jest pomiar skuteczności interakcji w zależności od celu stawianego przez użytkownika. Dodajmy, że metody ewaluacji wiadomości wyuczonych obejmują znaczną ilość dyscyplin ze sobą powiązanych: psychologii, dydaktyki, edukacji, kształcenia zawodowego.

Rouet i Passerault (Tricot/ Lafontaine 2002:46ff.) przedstawili podstawowe zmienne przeniesione z psychologii kognitywnej do celów analizy wiadomości wyuczonych w środowiskach informatycznych. Optymalny stopień precyzji pomiaru zależy tutaj od celu badanej ewaluacji. Bierzemy wówczas pod uwagę zasadnicze kategorie zadań stosowane przy ewaluacji nabytych wiadomości:

- a. zadania rozpoznawania struktur języka,
- b. zadania przedstawiania zapamiętanego materiału,
- c. zadania odtwarzania struktur języka,
- d. zadania rozwiązywania problemów,
- e. zadania wykrywania błędów,
- f. zadania wykonywania konkretnych poleceń językowych.

Należy dodać, że kwestionariusze zamknięte lub otwarte są często stosowane do ewaluacji nabytych umiejętności. Zadowolające wyniki możemy osiągnąć polecając uczniom opracowanie projektu dydaktycznego z wykorzystaniem technik informacyjno-komunikacyjnych. Tego rodzaju projekt powinien być opracowywany przez uczniów po fazie negocjacji z nauczycielem. Wykonanie określonego zadania „site web” może mieć uzasadnienie wtedy kiedy to zadanie związane jest ze specyfiką nauczania języków obcych, w którym ćwiczenia rozumienia i produkcji językowej są na pierwszym miejscu. Realizacja projektu pociąga za sobą wykonywanie bardzo różnorodnych ćwiczeń inicjowanych przez nauczyciela, pilotowanych przez niego i koordynowanych także przez nauczyciela. Mogą to być następujące ćwiczenia:

- poszukiwanie informacji w Internecie,
- nawiązanie kontaktu pocztą elektroniczną,
- odszukiwanie i selekcja sekwencji filmu lub fragmentów utworu literackiego,
- konsultowanie adresów internetowych,
- organizowanie seansów konferencji wizyjnych z uczniami lub szkołami za granicą,
- utworzenie hipertekstu.

Interesujące będzie przedstawienie założeń i rezultatów projektu badawczego SMAIL – système multimedia d'apprentissage interactif de langues – system interaktywnego multimedialnego uczenia się języków.

Projekt ten został opracowany przez Grupę Badań i Aplikacji Pedagogicznych w Językach (GIAPEL) pod kierunkiem M. L. Villanueva (Sanz, Villanueva, 2002:68-69) profesora Uniwersytetu Jaume I w Hiszpanii. Projekt jest podejściem autonomizującym rozwijającym umiejętności rozumienia i produkcji językowej w celu osiągnięcia możliwie pełnej autonomii. Projekt powyższy jest rezultatem badań w dziedzinie lingwistyki tekstu zastosowanych w dydaktyce języków obcych pod kątem autonomii. Dodajmy, że aktualny stan rozwoju informatyki pozwala z punktu widzenia hardware jak i software na zastosowanie multimedialnych systemów uczenia się interaktywnego, zawierających możliwości poruszania się nie liniowego, opartych na funkcjonowaniu hipertekstu. Należy podkreślić, że zalecenia i wskazania Rady Europy w zakresie nauczania i uczenia się języków obcych kładą nacisk na znaczenie rozwijania zdolności kierowania uczeniem się w sposób samodzielny, co implikuje specyficzne kształcenie dla uczenia się. Zestaw informatyczny projektu SMAIL (le didacticiel) jest interaktywnym systemem multimedialnym, który funkcjonuje jako sieć. Celem jego funkcjonowania jest kształcenie do autonomii poprzez progresywne przyswajanie wiedzy teoretycznej i praktycznej metodycznej i językowej. W projekcie uczący się może dysponować osobistym portfolio, którego dane są wprowadzane przez niego samego.

Są to: cele uczenia się, ewaluacje własne, wybory ćwiczeń, przemieszczanie się w programie, informacje gramatyczne, leksykalne, konsultowanie się z nauczycielem wirtualnym. Projekt SMAIL daje dwie znaczne możliwości realizowania zajęć uczenia się: wędrowanie krótkotrwale drogami językowymi lub przemieszczanie się w programie po średniej lub długiej drodze, na której ćwiczenia są ze sobą powiązane. Uzupełnijmy naszą prezentację różnych aspektów problematyki wykorzystania nowych technologii o perspektywy ich zastosowania dla lepszego rozumienia tekstów obcojęzycznych. Środki dydaktyczne multimodalne sprzyjają w sposób znaczący dużej różnorodności strategii rozumienia. Hulstijn (Pembroke/ Legros 2002:79ff.) przeprowadził analizę strategii czytania w języku obcym uczących się i korzystających z pomocy multimedialnych i odnotował wielką różnorodność skuteczności. Pomoce audiowizualne są wskazane dla czytelników o słabych kompetencjach werbalnych. Środowiska multimedialne mogą także sprzyjać kontekstualizacji wypowiedzi i umożliwiać lepsze opracowanie znaczenia. Teoria podwójnego kodowania nakazuje istnienie dwóch typów pamięci dla zapamiętywania informacji. Informacja symboliczna umieszczana jest w pamięci audytywnej, podczas gdy informacja wizualna i analogiczna wymaga pamięci niewerbalnej. Pomoce tekstowe audytywne są korzystne dla czytelnika dostarczając mu poprawnej wymowy wyrazów. Pomoce multimedialne dostarczają wielu form, m. in. takich jak: powtarzanie, parafraza, objaśnienie lub spowolnienie tempa, pozwalając uczącemu zastosowanie odpowiedniej strategii.

Na zakończenie naszych rozważań o podejściu integrującym zdefiniujmy rolę i możliwości Kształcenia na Odległość lub Kształcenia Otwartego na Odległość. Stosowanie FAD – Formation a Distance, zakłada rolę bardziej aktywną i niezależną ze strony uczących się wobec środków dydaktycznych. Powoduje to, że proces uczenia się skłania użytkowników tego systemu kształcenia do dokonywania wyboru eksploatacji i interioryzacji treści pedagogicznych w sposób autonomiczny lub także półautonomiczny. System FOAD – Formation Ouverte a Distance umożliwia szybki, łatwy i masowy dostęp do wiadomości oraz opracowanie sposobu poruszania się dydaktycznego. Szerzej tę problematykę omawia Micaela Rossi (2002:95ff.) w projekcie F@RUM.

Podsumowując nasze rozważania należy podkreślić decydujące znaczenie nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych w procesie intensyfikowania metod i technik autonomizujących poprzez integrujące podejście w wykorzystaniu zespołów dydaktycznych dla samokształcenia językowego.

BIBLIOGRAFIA

1. Pembroke de E. M./ Legros D. 2002. „Les TICE et l'aide a la comprehension de textes en langue etrangere: quelles perspectives?” w: *Le Français dans le Monde. Recherches et applications. Numero special*. CLE International. 79.
2. Potolia A./ Mochet M.-A.2002. „Mutations des supports, mutations des pratiques.” w: *Le Français dans le Monde. Recherches et applications. Numero special*. CLE International. 30-31.
3. Rossi M. 2002. „Enseignement a distance et enjeux professionnels.” w: *Le Français dans le Monde. Recherches et applications. Numero special*. CLE International. 95-96.
4. Sanz M./ Villanueva M. L. 2002. „Le projet SMAIL et les enjeux de l'hypertexte pour l'autoformation.” w: *Le Français dans le Monde. Recherches et applications. Numero special*. CLE International. 68-69.
5. Tardif J.2002. „La contribution des technologies a l'apprentissage: muthe ou realite conditionnelle. Apprentissage des langues et technologies : usages en emergence.” w: *Le Français dans le Monde. Recherches et applications. Numero special*. CLE International. 15-25.
6. Tricot A./ Lafontaine J. 2002. „Evaluer l'utilisation d'un outil multimedia et l'apprentissage.” w: *Le Français dans le Monde. Recherches et applications. Numero special*. CLE International. 46-47.